

Patientens rättigheter

Patienters rättigheter finns beskrivna i flera olika lagar inom hälso- och sjukvårdens område. I denna skrift ligger tonvikten på:

Patientsäkerhetslagen (2010:659)
Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)
Lagen om psykiatrisk tvångsvård (1991:1128)
Lagen om rättspsykiatrisk vård (1991:1129)
Patientdatalagen (2008:355)
Offentlighet- och sekretesslagen (2009:400)
Förvaltningslagen (1986:223)

Brukarinflytande-samordnare, BISAM
Psykiatri Södra Stockholm
STOCKHOLM LÄNS SJUKVÅRDSOMRÅDE

Patientens rättigheter

I januari 2011 infördes patientsäkerhetslagen. Den har till syfte att främja hög patientsäkerhet samt tydliggöra patienters rättigheter. Med anledning av införandet av denna lag har vi sammanställt denna skrift för att samla information om rättigheter du har som patient.

Hälso- och sjukvård är frivillig och behandling ska ske med ditt samtycke. Du kan alltså tacka nej till medicinering och behandling. Vissa undantag gäller vid psykiatrisk tvångsvård och vård enligt smittskyddslagen.

Om du vill veta mer om lagen om psykiatrisk tvångsvård så finns det en informationsbroschyr på din vårdenhet.

Du har rätt till inflytande över din behandling och din vård. Så långt det är möjligt ska vården planeras och genomföras i samråd med dig. När det finns flera behandlingsalternativ som står i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet

ska den som har ansvaret för din vård medverka till att du ges möjlighet att välja det alternativ som du föredrar.

Om du vill veta vilka behandlingsalternativ som finns för ditt tillstånd kan du få information i de vårdprogram som finns.

Lagstiftning som reglerar patientens ställning i vården är starkt styrande. Att vården uppfyller god och säker vård följs upp både inom vården och av andra, till exempel tillsynsmyndigheter.

Sverige har ingen utkrävbar rättighetslagstiftning inom hälso- och sjukvården. Det finns dock vissa undantag i tvångsvård och när det gäller rätten att ta del av sin journal.

Begripliga besked

För att du ska få en god vård är det nödvändigt att du får god information. Informationen ska vara individuellt anpassad och kan upprepas samt kompletteras om det behövs. Det är viktigt att du får svar på dina frågor och har den information du behöver för att göra eventuella val och vara delaktig i din vård.

- Du har rätt att på ett begripligt sätt få besked om ditt hälsotillstånd.
- Du har rätt att få upplysning om de metoder som finns för vård, behandling och undersökning.
- Du har rätt att få upplysning om dina möjligheter att välja vårdgivare och utförare inom den offentligt finansierade hälso- och sjukvården.
- Du har rätt att få information om vårdgarantin.
- Du har inte rätt att kräva en viss behandling om din läkare inte anser att den är motiverad.
- Om informationen inte kan lämnas till dig ska den i stället lämnas till en närstående till dig. Det finns dock vissa undantag.
- Om du behöver tolk i kontakt med hälso- och sjukvården så har du rätt till det. Meddela gärna detta i så god tid som möjligt.

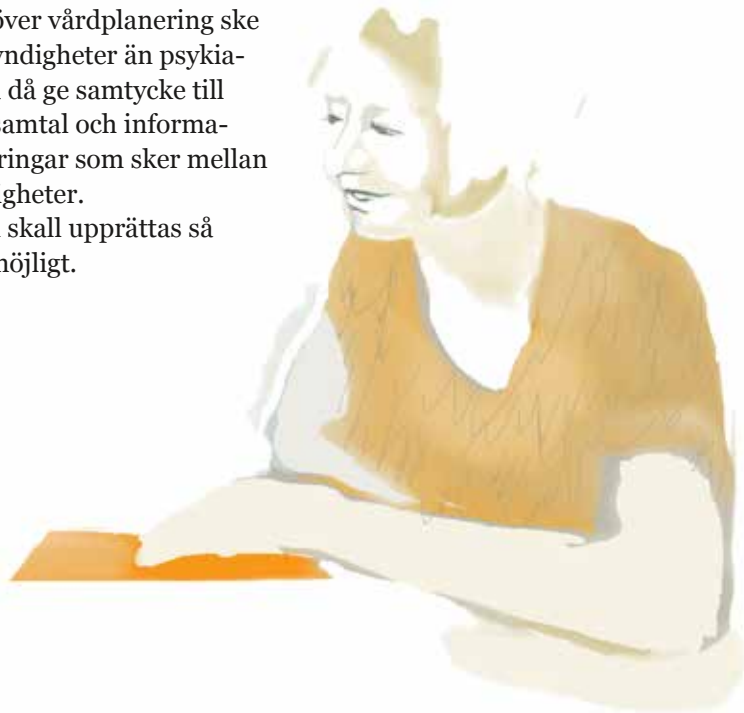
Vårdplan

Du har rätt till en skriftlig vårdplan. En vårdplan omfattar målsättning, planering, genomförande och utvärdering av din vård.

Du själv, och gärna också de närstående du vill ha med dig, har rätt att vara delaktiga i din vårdplanering.

Ibland behöver vårdplanering ske med fler myndigheter än psykiatrin. Du ska då ge samtycke till eventuella samtal och informationsöverföringar som sker mellan olika myndigheter. Vårdplanen skall upprättas så snart som möjligt.

Av samtycket ska det tydligt framgå vad samtycket gäller, hur länge det gäller och vilka som berörs.

Vårdgaranti

Du ska inte behöva vänta för länge för att få den kontakt eller behandling du behöver i hälso- och sjukvård, därför finns det en vårdgaranti. Om vårdgarantin inte kan uppfyllas har du rätt till vård hos en annan vårdgivare.

- Du ska få kontakt med vårdcentraler och sjukhus samma dag som du söker hjälp.
- Om du behöver träffa husläkare ska du få en tid inom 5 dagar.
- Behöver du besöka specialistvård (t.ex. psykiatri) ska du få det inom 30 dagar.
- Om du efter medicinsk bedömning på vårdcentral eller sjukhus behöver specialistvård ska du få en tid så snart som möjligt, men senast inom 90 dagar.
- Om man inom den specialiserade vården bedömer att du behöver behandling ska du erbjudas den så snart som möjligt, men senast inom 90 dagar.

Tystnadsplikt och sekretess

Tystnadsplikt och sekretess regleras i sekretesslagen och omfattar alla anställda inom hälso- och sjukvården. Tystnadsplikt innebär att personalen inte får prata med obehöriga om ditt hälsotillstånd, behandling eller personliga förhållanden. Tystnadsplikt och sekretess gäller även personal emellan.

Som patient kan du ge tillstånd till att tystnadsplikt och sekretess bryts, till exempel vid telefonsamtal från anhöriga eller inför besök. Man kan själv tala om för sjukvårdspersonalen vilka de får ge upplysningar till.

Undantag från sekretessen är beslut som rör frihetsberövande åtgärder enligt LPT-lagen. Själva beslutet och vem som fattade beslutet är offentligt. Andra personliga förhållanden omfattas av sekretessen såsom information om hälsotillstånd, diagnos och symptom.

Patientjournal

Din journal är viktig för att du ska kunna få en god och säker vård. Alla uppgifter skyddas mot obehörig insyn och spridning. Journalen innehåller bland annat uppgifter om besök, diagnoser, inskrivning, utskrivning, åtgärder och vårdplanering.

Det finns en patientdatalag med syfte att öka patientsäkerheten och skydda känsliga uppgifter. Lagen skapar en möjlighet för vårdgivare att ta del av information om dig som patient oavsett var du vårdas. Syftet är att få en mer samlad bild av dina vårdbehov och att vårdpersonalen får ta del av dina patientuppgifter där de behövs. Allt för att kunna ge dig bästa möjliga vård. Den sammanhållna journalföringen ska vara utformad så att den både stöder vården av dig och skyddar mot obehörig insyn.

Om det finns uppgifter i journalen som du inte vill ska vara tillgänglig för andra vårdgivare kan du begära att de spärras. Ta upp en eventuell önskan om att spärra din journal med din behandlare!

Spärren kan senare tas bort om du vill det. Vårdnadshavare kan inte spärra uppgifter om sina barn.

Du har rätt att läsa eller få en kopia av din journal. I vissa fall kan detta dock nekas helt eller delvis. Detta beslut kan prövas av andra instanser och även överklagas. Ta gärna kontakt med Patientnämnden om du vill veta mer om patientjournaler. Mer information om Patientnämnden finner du på sidan 11 i denna skrift.

För att kunna få svar på eventuella frågor kan det vara bra att läsa sin journal tillsammans med vårdpersonal. De hjälper gärna till. Vill du ha en utskrift av din journal är de nio första sidorna gratis. Den 10:e sidan kostar 50 kr och därefter 2 kr per sida.

Second opinion

Har du en skada eller sjukdom som är livshotande eller särskilt allvarlig kan du i vissa fall ha rätt till en andra bedömning (av en ny läkare). Till exempel om det inte är helt klart vilken behandling som är lämpligast eller om det medicinska ställningstagandet kan innebära särskilda risker eller ha stor betydelse för din fortsatta livskvalitet.

Vård av personer från andra länder

Det finns bestämmelser som gäller personer från andra länder som söker vård i Sverige. En sammanställning har gjorts av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), www.skl.se/publikationer.

För dig som söker asyl i Sverige gäller speciella regler för hälso- och sjukvård.

Din handläggare på migrationsverket har mer information.

Barns behov

Hälsa- och sjukvårdens personal ska särskilt beakta ett barns behov av information, råd och stöd om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt lever tillsammans med.

- har en psykisk störning eller annan psykisk funktionsnedsättning
 - har en allvarlig fysisk sjukdom eller skada, eller
 - är missbrukare av alkohol eller annat beroendeframkallande medel
- Detsamma gäller om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med oväntat avlider.

Vad gör du om du inte är nöjd?

Om du har klagomål på bemötandet eller behandlingen?

I första hand vänder du dig till din behandlare. Det kan vara din kontaktperson, din behandlingsansvarige eller din läkare. I andra hand vänder du dig till den lokala ledningen på vårdenheten. Tycker du fortfarande att det är otillräckligt kan du vända dig till Psykiatri Södra Stockholms verksamhetschef eller till Patientnämnden (se nedan).

Byte av behandlare

Relationen mellan patient och behandlare är mycket viktig i vården. Ibland kan det, av olika skäl, hända att man vill byta behandlare. Då ska vården så långt som möjligt försöka tillgodose detta önskemål.

skall finnas i alla landsting. Det finns även fler instanser dit klagomål kan riktas. Patientnämnden informerar om detta och när det kan vara aktuellt.

Telefon: 08-690 67 00,
registrator@pan.sll.se

Patientnämnden (PaN)

PaN är till för att ta emot synpunkter. Det kan till exempel handla om hur kommunikationen med vården fungerar eller den vård, det omhändertagande och det bemötande som du eller någon närstående fått. Nämnden är en fristående opartisk instans som enligt lag

Personligt ombud

Personliga ombud kan också hjälpa dig om du behöver framföra synpunkter eller klagomål samt bistå dig i kontakten med myndigheter.

Om du skadas i vården

En vårdgivare ska så snart som möjligt informera om en vårdskada har uppstått. Information ska också ges om möjligheterna att begära ersättning för skadan samt var man kan framföra klagomål. Dessutom ska vårdgivaren berätta vilka åtgärder som kommer vidtas för att förhindra att liknande vårdskador inte ska inträffa igen.

Patientförsäkringen

Patientförsäkringen är till för att ersätta patienter som skadats i svensk hälso- och sjukvård. Försäkringen gäller vid skada i samband med undersökning eller behandling, men också vid skada orsakad av behandling som getts på grund av felaktig diagnos. Patientförsäkringen täcker dock inte skador som orsakats av läkemedel eller läkemedelsbiverkningar.

Telefon: 08-551 010 00
Hemsida: www.psr.se

Läkemedelförsäkringen

En person som har drabbats av en läkemedelsbiverkan i samband med sjuk- och hälsovård kan få ersättning för sina skador från läkemedelförsäkringen om vissa fastställda villkor är uppfyllda.

Telefon: 08-462 37 00
Hemsida: www.lff.se

Rättigheter vid tvångsvård

Du kan läsa mer om lagen om psykiatrisk tvångsvård i broschyren "Lagen om psykiatrisk tvångsvård, LPT – information till patienter". Broschyren finns på din enhet/mottagning. För dem som är dömda till vård eller vårdas under smittskyddslagen gäller särskilda bestämmelser. Fråga på din enhet eller mottagning så får du veta mer.

Vårdplan

Även vid tvångsvård skall vårdplan upprättas. Om möjligt i samråd med dig. En första vårdplan upprättas direkt och ska uppdateras/utvärderas kontinuerligt. Vid tvång i öppenvård skall även en samordnad vårdplan med kommunen upprättas.

Stödperson

Det finns stödpersoner som kan bistå patienten i personliga frågor. Stödpersoner utses av Patientnämnden (PaN). Patienten ska så snart hans eller hennes tillstånd tillåter informeras om sin rätt att få en stödperson.

Specialistläkare ska anmäla till Patientnämnden när det finns skäl att utse en stödperson. En sådan anmälan ska göras vid speciella tillfällen, t.ex. vid ansökan om medgivande till fortsatt tvångsvård. Stödpersonens uppdrag kvarstår tills tvångsvården upphör och även fyra veckor efter det om patienten och stödpersonen samtycker till detta.

Överklaga - biträde

Som patient kan du överklaga vissa beslut vid tvångsvård och du har i en del fall rätt till juridiskt biträde, det vill säga en advokat.

Material som ska finnas tillgängligt

På enheter inom Psykiatri Södra Stockholm ska en hel del skriftlig information finnas ifall du som är patient eller närstående behöver den.

- Skriftlig information om enheten/avdelningen
- Information hämtad från sjukvårdsrådgivningen
- Information om Patientnämnden & Stödperson
- Regler/ordningsregler på avdelningen/enheten
- Broschyren *Information till patient och närstående*
- Broschyren *Patientens rättigheter*
- Broschyren *Lagen om psykiatrisk tvångsvård, LPT – information till patienter*

Patient- och närståendeorganisationer

Det finns många föreningar och sajter för patienter och närstående inom psykiatriens område. Du hittar uppgifter om dem i *Information till patienter och närstående*.

Vårdprogram

Vårdprogram beskriver vad yrkesprofessionella, patienter och vårdbeställare (tjänstemän och politiker) i Stockholm menar med god vård.

Inom psykiatrin finns det vårdprogram för ångestsjukdomar, schizofreni och andra psykossjukdomar, depression och bipolär sjukdom, självmordsnära patienter, ADHD, psykisk sjukdom i samband med graviditet och barnafödande, omhändertagande av våldsutsatta kvinnor, ECT-behandling, barn som är närstående samt stressrelaterad psykisk ohälsa.

Vårdprogram baseras på aktuell forskning och den kunskap och samsyn som råder om sjukdomen. Du hittar nationella vårdprogram på socialstyrelsens webbplats www.socialstyrelsen.se.

Svenska psykiatriska föreningen (SPF) har riktlinjer för

- Att förebygga och handlägga metabol risk hos patienter med allvarlig psykisk sjukdom
- Personlighetsstörningar – kliniska riktlinjer för utredning och behandling
- Äldrepsykiatri – kliniska riktlinjer för utredning och behandling
- Ätstörningar – kliniska riktlinjer för utredning och behandling

Fast vårdkontakt

Förutom säker och trygg ska din vård vara så samordnad och sammanhängande som möjligt.

En fast vårdkontakt kan vara till hjälp. Det kan ske genom att verksamhetschefen utser en fast vårdkontakt men annars kan du också själv begära att någon i personalen utses till fast vårdkontakt.

Om du vårdas under tvång har du rätt till en stödperson. Det är inte samma sak som en fast vårdkontakt utan mer en medmänniska. En fast vårdkontakt är personal som exempelvis kan samordna insatser, ge råd och vid behov hjälpa till med kontakter till andra instanser i samhället.

Hjälpmedel

Hjälpmedel kan vara till hjälp för dig. Det kan också behövas som en del i din behandling eller återhämtning.

Det är ofta läkare, arbetsterapeuter, distriktssköterskor och sjukgymnaster som skriver ut hjälpmedel. En del kan du låna, andra kan du hyra, en del är gratis och en del måste du betala för själv. Fråga din personal om vilka hjälpmedel som finns för dina besvär och hur du kan ansöka om olika insatser.

God man och förvaltare

En god man är i Sverige en person som av tingsrätten förordnats för att tillvarata en annan persons rättsliga eller ekonomiska intressen eller sörja för hans person. Vilka områden godmanskapet omfattar anges alltid i förordnandet.

Rätten kan förordna en god man för den som på grund av funktionsnedsättning, sjukdom eller annat hindras att tillvarata sina intressen. En person med god man kallas huvudman. En god man får inte gå emot huvudmannens vilja och denne har rätt att säga upp sin gode man, då förordnandet inte kan ske mot klientens vilja.

Däremot förvaltare är inte beroende av den enskildes samtycke för sina åtgärder utan handlar på eget ansvar i den enskildes intresse och för dennes räkning. Inte heller domstolens anordnande av förvaltarskap är beroende av att den enskilde samtycker till åtgärden.

Förvaltarskapet kan indelas i att bevaka rätt, förvalta egendom och sörja för person. Hur omfattande förvaltarskapet ska vara beslutas

av rätten i varje enskilt fall. Huvudmannen behåller dock alltid rätten att själv disponera över tillgångar denne själv förtjänat genom eget arbete efter att förvaltarskapet inrättats samt att ingå avtal om tjänst eller annat arbete. Huvudmannen behåller också sin rösträtt.

En annan skillnad är att den som har god man behåller sin rätts-handlingsförmåga, det vill säga möjligheten att själv sluta avtal med mera, medan den som har en förvaltare förlorar rätts-handlingsförmågan på de områden som förvaltaren övertar. Den kommunala överförmyndarnämnden utövar tillsyn över godmans- och förvaltarskapsärenden i kommunen. Överförmyndarnämnden tar även emot ansökningar om godmanskap som sedan läggs fram i tingsrätten.

Tio goda råd

Tio goda råd för din medverkan till säker vård

-
1. Förbered dig inför dina kontakter med vården.
 2. Berätta om dina besvär och dina vanor.
 3. Delta i besluten om din vård och behandling.
 4. Fråga om din fortsatta vård och behandling.
 5. Be om skriftlig information som stöd för minnet.
 6. Ta gärna med en närstående om det känns bra för dig.
 7. Lär känna dina läkemedel – hur de verkar och varför du ska ta dem.
 8. Tvätta händerna ofta för att minska risken för infektioner.
 9. Gör ett rökuppehåll i samband med operation.
 10. Säg till om något verkar vara fel.

Hämtat från ”Min guide till säker vård”
Socialstyrelsen 2011.